

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 15

Засновано у 2015 році

Рівне – 2022

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 15. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; упоряд.: О. Б. Петренко ; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2022. 368 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Андросук І. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та історії педагогіки Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихруш А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки й психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української та іноземної лінгвістики Луцького національного технічного університету;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Побірченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Zdzisław SirojC (Здзіслав Сіройц), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Jolanta Skubisz (Йоланта Скубіш), доктор наук в галузі педагогіки, доцент гуманітарно-економічної академії міста Лодзь, член Товариства соціальної педагогіки при Комітеті педагогічних наук Польської Академії Наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк (Падалка) О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомо про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних **Index Copernicus International**: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: **проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

Сухомлинська О. Відображення побуту дитини шкільного віку у вітчизняних наукових і літературних джерелах.....	6
Skubisz J. Suwerenność w teorii i praktyce pedagogicznej.....	18
Блавт О. Інклюзивне фізичне виховання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами засобами дистанційних технологій.....	27
Коляда Н., Кравченко О. Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства: 15 років діяльності.....	35
Мачинська Н. Професійні цінності викладача закладу вищої освіти як чинник його особистісного зростання.....	48
Павелків Р. Сучасний підхід до психолого-педагогічного трактування проблеми морального виховання особистості.....	58
Петренко О. Питання психолого-педагогічної підтримки дітей під час війни: інформаційно-технологічне забезпечення.....	67
Потапчук Т. Педагогічні умови професійної підготовки педагогів до використання інноваційних технологій.....	77
Павелків К., Стельмашук Ж. Проактивність як психолого-педагогічна проблема.....	88
Потапчук Т., Макарук О. Деякі аспекти характеристики професійно-педагогічної підприємливості вчителя початкової школи	95
Руденко В., Руденко Н. Об'єкт і предмет педагогічних досліджень у методологічних системах України і Польщі	102
Сойчук Р. Сходження до нації через солідарність: педагогічні ідеї Т. Д. Дем'янюк.....	124
Ящук І. Громадянське становлення курсантів ЗВО системи МВС у процесі їх професійної підготовки: до постановки проблеми.....	133
Баліка Л. Проблема морального виховання дитини на шпальтах українських педагогічних часописів (перша третина XX ст.).....	146
Blashevsk A., Dmytrenko N., Fedorets M. Oral and written communicative competence at the lessons of foreign and native languages in primary school in the process of blended learning.....	154
Вірста С., Жалко Т., Гончарук О. Формування емоційного інтелекту на уроках літературного читання в початковій школі.....	164
Gron L., Antonenko N. The “flipped classroom” model: what it is and how it works	173
Коваленко В., Пилипюк Л. Використання комп'ютерно-інформаційних технологій у вивченні іноземної мови	178
Лобанова С., Мартинюк А. Проектна діяльність здобувачів освіти технічних ЗВО при вивченні іноземної мови.....	187
Мороз Л., Масло І. Методика викладання іноземних мов у немовних ЗВО з 60-х років XX століття до нині.....	195
Поліщук О. Сучасні форми виховної роботи у контексті Нової української школи.....	202
Романюк С., Трофімчук В. Сучасні технології викладання іноземної мови в умовах інклюзії у закладах вищої освіти	208
Сілков В., Сілкова Е. Виховна спрямованість задач підручників з	

математики початкової школи у НУШ.....	215
Триндюк В., Мартинюк А., Губіна А. Розвиток soft skills засобами інтерактивних технологій (підручників) на заняттях з іноземної мови в закладах вищої освіти.....	225
Fridrikh A., Bihunova S., Bihunov D. Focus on teaching grammar in context.....	236
Ціпан Т. Т. Д. Дем'янюк про табірний збір як підготовку до літньої навчальної практики.....	245
Шетеля Н. Засоби практичної реалізації аксіологічного підходу у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв.....	254
Шурин О. Актуальні питання організації позашкільної освіти в умовах дистанційного навчання.....	263
Шуст Л., Гончарук О., Дацюк В. Використання елементів народознавства на уроках української мови як одна з умов формування компетентності вільного володіння державною мовою..	269
Ясногурська Л., Мороз Н. Навчання англійської мови як другої іноземної.....	279
Доробки молодих науковців	
Акімов В. Сутність профілактики насильства в освітньому середовищі закладів вищої освіти у науковому дискурсі.....	285
Антончик Є. Основні напрями, динаміка і незворотність модернізаційних процесів в українській освіті.....	294
Кузьмич А. Авторські школи в системі освіти Рівненщини: історіографія питання.....	302
Мельникович Г. Роль сучасної художньої української підліткової літератури у формуванні ціннісних орієнтацій учнів середнього підліткового віку.....	312
Поліщук Н. Волонтерство як соціально-педагогічний феномен: термінологічний аналіз.....	320
Попова К. Нормативно-правові акти України про загальноосвітню школу: витоки полікультурної компетентності.....	330
Семеренко Ж. Комплексне графічне проектування у підготовці майбутніх учителів технологій.....	340
Чжан Кай Дослідження шляхів удосконалення цифрової компетентності (ІКТ) здобувачів освіти у закладах вищої освіти.....	349
Рецензії	
Петренко О. Освітній простір України крізь призму регіональної культурної практики [рецензія на книгу «Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс: крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету». До 50-річчя від часу заснування. Автор-укладач Виткалов С. В. Рівне : А. Брегін, 2021. 550 с., іл.].....	355

Кузьмич Антоніна

здобувачка ступеня доктора філософії PhD
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-8793-9875

e-mail: a.kuzmych1408@gmail.com

АВТОРСЬКІ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ РІВНЕНЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Анотація. У статті здійснено історіографічний аналіз дослідження закладів освіти нового типу – авторських шкіл України та Рівненщини. Обґрунтовано часові межі дослідження. Проаналізовано участь учених-педагогів у процесі вивчення модернізації та трансформації освітнього простору в Україні. Розкрито інформаційний потенціал досліджень, оцінено внесок сучасних вітчизняних авторів у вивчення окресленої проблематики. Опрацьовані науково-педагогічні джерела згруповано за напрямками та ареалом дослідження, тобто ті, що описують педагогічну інноватику; подають цілісні концепції дослідження авторських шкіл, у тому числі в дисертаційних роботах; педагогічний досвід учителів-новаторів, керівників новітніх закладів України. Проаналізовано праці, які мають важливе значення для вивчення теми. Детально опрацьовано джерельну базу про рівненські інноваційні заклади – 5 авторських шкіл міста й області, заснованих у кінці ХХ – на початку ХХІ століття, внесок рівненських учених-педагогів, узагальнений у наукових працях і висвітлений у місцевих наукових періодичних виданнях. Окреслено перспективи дослідження.

Ключові слова: історіографія, інновації, авторська школа, учитель-новатор.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, зокрема в освітній сфері, вплинули на вимоги, що поставили перед освітою. Нині освіта повинна формувати в молоді вміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовим змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися впродовж життя. Україну як європейську країну не можуть оминути всі вищезазначені процеси. Пріоритети освіти визначені в міжнародних конвенціях та документах і стають стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на інтеграцію в міжнародні співтовариства. За таких умов виникла потреба в новій концепції освіти, яка відображала б ці зміни та була зорієнтована на відтворення якостей особистості, що стали викликами ХХІ ст.: мобільність, динамізм, конструктивність, професійна, соціальна, особистісно-побутова та інші компетентності (Побірченко, 2012, с. 25). За даними порталу «Освіта Нова», в Україні у 2022 році налічується понад 150 альтернативних навчальних закладів різного типу (osvitanova.com.ua).

Мета статті – аналіз історіографії авторських шкіл у системі освіти, під якою в найзагальнішому сенсі розуміємо творчий доробок науковців про певний освітньо-педагогічний феномен, нагромаджений за певними парадигмами.

Для реалізації мети нами використано комплекс **методів** наукового дослідження: пошуково-бібліографічний метод вивчення джерел, матеріалів періодичних видань з проблеми дослідження; структурний і системний аналіз суспільно-педагогічних явищ і процесів, змісту діяльності авторських шкіл для здійснення наукових узагальнень.

Аналіз досліджень з проблеми. Перші спроби систематизації фактографічного матеріалу й теоретичного узагальнення результатів упровадження в шкільну практику нових педагогічних систем були здійснені ще в 1930-х рр. XX ст. Ідеться про праці М. Скрипника, Т. Лубенця, А. Макаренка, інших знаних педагогів, які в різних ракурсах порушували питання про роль і значення передового педагогічного досвіду як сукупності значущого емпіричного матеріалу для розвитку теорії і практики навчання та виховання підростаючого покоління.

Сучасний історіографічний період (90-ті рр. XX – початок XXI ст.) відзначається поживленням вивчення педагогічних інновацій та авторських шкіл на нових методологічних засадах і широкій джерельній базі (Проц, 2015, с. 13).

У наукових працях І. Беха, І. Гавриш, С. Гончаренка, Ю. Завалевського, С. Мартиненко, О. Савченко, О. Козлової, Н. Клокар, І. Дичківської, О. Мариновської та інших зосереджено увагу на теорії та методології педагогічної інноватики. Питання організації й управління інноваційною та дослідно-експериментальною роботою в загальноосвітніх навчальних закладах розвинуто у роботах І. Євтушенко, С. Кириленко, О. Кіян та інших. Інноваційний розвиток школи досліджували Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Лазарев, В. Мадзігон та ін. (Євтушенко та ін., 2017).

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні засади педагогічної інноватики, а також сутність та особливості педагогічних технологій розкрито в науковому доробку М. Зайцева, Г. Домана, М. Єфименка, І. Дичківської. Розглянуто різноманітні аспекти готовності педагога до інноваційної діяльності з урахуванням сучасних пріоритетів освіти, запропоновано класифікацію педагогічних нововведень (Дичківська, 2004).

Внесок І. Матіюк у теорію педагогічної інноватики полягає в тому, що на основі систематичного дослідження теоретико-методологічних аспектів здійснено аналіз і показано особливості й тенденції застосування інноваційних підходів (зокрема технологічного та дослідницько-пошукового), які реалізуються в конкретних інноваційних моделях навчального процесу; запропоновано інноваційну модель із формування творчих здібностей учнів середнього шкільного віку в процесі дослідницько-пошукової діяльності; розроблено спеціалізовані курси з формування творчих здібностей «Школа творчого учня» (для загальноосвітніх шкіл і шкіл-гімназій) та «Вчимось творчості» (для позашкільних закладів освіти) (Матіюк, 1999, с. 22).

Стимулом до реформації закладів освіти стала низка статей В. Кременя («Зміни, яких потребує освіта та освітня діяльність», «Наввипередки із запитами життя», «Проблеми якості української освіти в контексті сучасних

цивілізаційних змін», «Консолідаційна парадигма модернізації України») (Кремень, 2014).

Значний науковий інтерес складають розвідки О. Гончарук, Н. Побірченко, О. Попової, Ю. Юрчонок, О. Новак, М. Проц, у яких представлено цілісні концепції дослідження авторської школи. О. Гончарук узагальнила концептуальні положення авторських шкіл А. Макаренка, В. Сухомлинського, М. Гузика, показала можливості розвитку їх у сучасній освітній практиці (Гончарук, 2015). Н. Побірченко, О. Новак розмежували поняття «інноваційна школа», «експериментальна школа» й «авторська школа», назвали специфічні ознаки авторського навчально-виховного закладу (Побірченко, 2017; Новак, 2012).

О. Попова відтворила генезу інноваційних освітніх процесів в Україні в ХХ ст.; визначила й науково обгрунтувала етапи їхнього розвитку на основі детермінованого аналізу конкретно-історичних обставин; розкрила сутність інноваційної школи як педагогічної системи, що працює в особливому (інноваційному) режимі; здійснила класифікацію видів педагогічних інновацій і типів інноваційних навчально-виховних закладів; увела категорію релевантності (міри відповідності отриманого результату бажаному) для оцінки значущості нововведень; розкрила сутність, структуру, зміст конкретних інновацій, які впроваджувались у шкільну практику протягом ХХ ст. (Попова, 2001, с. 9). Також у своїй докторській дисертації «Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті» авторка розкрила об'єктивні (процеси демократизації, поступовий економічний розвиток, науково-технічний прогрес, зростання ролі освіти тощо) і суб'єктивні (діяльність педагогів-новаторів) чинники зростання інноваційно-педагогічної активності в Україні вказаного періоду (Попова, 2001).

Вагоме значення для історіографії досліджуваної проблеми має дисертаційна робота Ю. Юрчонок «Генеза авторських шкіл в Україні (80-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.)». Автор визначила етапи їхнього розвитку (пошуковий – 80-ті рр. ХХ ст. – 1990 р.; модернізаційний – 1991 р. – початок ХХІ ст.) і пріоритетні тенденції кожного з них, а також з'ясувала основні типи авторських шкіл, принципи, педагогічні технології їхньої діяльності; визначила основні ознаки авторського закладу освіти: наявність автор-лідера, здатного до запровадження та поширення інноваційних ідей; створення оригінальної концепції авторської школи; інноваційний та експериментальний характер діяльності школи; специфічна культура школи; наявність колективу педагогів-одномумців; створення необхідних умов для самореалізації особистості кожного учня; оригінальний концептуальний підхід до організації навчально-виховного процесу; наявність матеріальної бази, необхідної для впровадження нововведень; залучення всіх суб'єктів (учителів, учнів, батьків) до процесу реалізації авторської концепції; установка на перетворення учнів і їхніх батьків на реалізацію авторської концепції; стабільні, стійкі та позитивні результати (Юрчонок, 2011, с. 295).

Здобуток М. Проц полягає у здійсненні комплексного аналізу становлення та функціонування авторських шкіл в Україні в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. задля творчого використання їхнього досвіду в реформуванні

системи сучасної освіти та вдосконалення теорії і практики навчання і виховання учнівської молоді (Проц, 2015).

У підготовці нашого дослідження також суттєве інформативне й науково-теоретичне значення мають творчі надбання керівників авторських шкіл, зокрема Г. Білавич, Г. Бойка, К. Голобородька, М. Гузика, О. Дорошенка, О. Захаренка, Г. Перебийноса, Л. Порох, І. Ткаченка, В. Хайруліної, В. Цимбалюка, М. Чумарної та ін. Їхні праці носять навчально-дидактичний, науково-популярний і науково-теоретичний характер. Вони розкривають власний досвід пошуку та впровадження інноваційних ідей у практику навчання й виховання учнівської молоді (Білавич, 2021; Хайруліна, 1995; Проц, 2015).

У науково-методичному посібнику «Авторська школа в Україні» та книзі «Авторська школа в Україні: третя хвиля відродження» за редакцією С. Кириленко та О. Кіян представлені кращі зразки авторських практик інноваційного розвитку сучасних закладів освіти України, моделі авторських шкіл, спрямовані на виховання успішного та конкурентоспроможного учня – громадянина нашої держави та професійного зростання вчителя в контексті практичної реалізації основних положень Концепції «Нова українська школа» (Кириленко та ін., 2021).

Проблему формування колежу як інноваційного закладу освіти розкрито в дисертації В. Хайруліної «Організаційно-педагогічні основи функціонування українського колежу». У ній викладено авторську концепцію школи нового типу, що ґрунтується на принципах гуманізації, гуманітаризації та демократизації навчально-виховного процесу, розвитку духовності й моральності підростаючого покоління. В основу дослідження покладено досвід експериментальної школи-лабораторії № 272 м. Києва, яку з 1988 р. очолювала В. Хайруліна (Хайруліна, 1995).

Директор школи-комплексу м. Южного Одеської області М. Гузик у дисертаційній роботі «Комбінована система організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі» дослідив один із загальних підходів, покладених в основу створення авторської дидактичної системи. Він полягає в доцільності використання і трансформації низки продуктивних психолого-педагогічних ідей, спрямованих на реалізацію особистісно-орієнтованого навчання. Дисертація стала складником широкого теоретико-експериментального дослідження педагогічної моделі гуманістичної школи, що розроблялася автором упродовж тридцяти років (Гузик, 2004).

С. Логачевська, заслужений працівник освіти із смт. Балахівка Кіровоградської області, у дисертаційному дослідженні «Дидактичні основи організації диференційованого навчання молодших школярів» описала власну систему навчання, яка ґрунтується на об'єктивному визначенні рівнів готовності учнів до навчальної діяльності. У дослідженні розроблено та експериментально перевірено ефективність системи диференційованих завдань і 10 способів їх застосування (Логачевська, 1998).

Однак, на нашу думку, залишаються недостатньо висвітленими в науково-методичній і педагогічній літературі інноваційні освітні заклади Рівненщини, особливо сучасного періоду (1991–2021 рр.). Тим часом у регіоні успішно розвиваються і надають якісні освітні послуги 5 авторських шкіл: Корецький навчально-виховний комплекс «Школа І–ІІ ступенів – ліцей» Рівненської

області; школа гармонійної соціальної особистості (гімназія «Гармонія» Рівненської міської ради); адаптивно-розвивальна білінгвальна школа (Рівненська спеціалізована школа I–III ступенів «Центр надії» імені Надії Маринівич); школа гендерної рівності (Рівненський академічний ліцей «Престиж» імені Лілії Котовської Рівненської міської ради), школа-модерн технологій управління (Володимирецький районний колегіум Рівненської області).

Посильний внесок у дослідження авторських шкіл Рівненщини зробили Т. Гавлітіна, к. пед. наук, проректор із науково-педагогічної роботи РОШПО; С. Карпенчук, д. пед. наук, професор РДГУ; Г. Пустовіт, д. пед. н., професор, професор кафедри природничо-математичної освіти РОШПО, заслужений діяч науки і техніки України. Цінним для дослідження історіографічного аспекту проблеми авторських шкіл є анотований каталог «Експериментальні навчальні заклади Рівненщини» авторства О. Петренко, Т. Дем'янюк, С. Кириленко (Петренко та ін., 2003). Діяльність одного з перерахованих новітніх закладів області, Володимирецького районного колегіуму, детально вивчена науковцями Інституту педагогіки Національної академії наук України (Калініна та ін., 2011).

Значною підмогою для науковця-дослідника є особистий досвід керівника новітнього закладу освіти – автора ідеї, стратега і натхненника у її реалізації. Так, Л. Даниш, директор Корецького навчально-виховного комплексу, заслужений працівник освіти України (співавтор ідеї – Рогальчук О. В.), у своїх працях мету школи громадянського вчинку визначає як формування в учнів нової свідомості, орієнтованої на готовність стати гідним громадянином, патріотом України з високим загальним рівнем культури, глибокого розуміння належності до українського народу, внутрішньої готовності та потреби відстоювати і захищати його інтереси, реалізовувати свій особистий потенціал на благо української держави та людства; описує основні напрями реалізації поставлених перед закладом завдань і подає структурно-логічну модель школи (Кириленко та ін., 2021).

Г. Пучко, директор гімназії «Гармонія», відмінник освіти України, відзначає, що сутнісно інновації закладу стала реалізація цілісного підходу до освітнього процесу, який забезпечує формування гармонійної соціальної особистості, спрямовує особисте самовизначення та самореалізацію, узгоджує індивідуальний розвиток із соціальною значимістю освітніх і життєвих цілей (Кириленко та ін., 2021, с. 152).

О. Шенкнехт, директор Рівненської адаптивно-розвивальної білінгвальної школи «Центр Надії», спеціаліст вищої категорії, описує заклад освіти нового типу з альтернативною формою навчання в рамках додаткових освітніх послуг, який поєднує традиційні та нетрадиційні форми навчання, організовує навчально-виховний процес з урахуванням світоглядно-культурних змін у суспільстві (Кириленко та ін., 2021, с. 188).

С. Рачинець, директор Рівненського академічного ліцею «Престиж», спеціаліст вищої категорії, у своїх публікаціях в наукових збірниках представляє заклад, едукативний процес якого вибудовується на засадах акмеологічної концепції. Основним принципом побудови навчального процесу є системна інтеграція, згідно з якою освітні галузі знань у навчальному плані відповідають системам відносин людини зі світом:

«людина–природа», «людина–суспільство», «людина–людина», «людина–техніка» (Євтушенко та ін., 2004, с. 224).

А. Остапенко, директор Володимирецького районного колегіуму, заслужений працівник освіти України, розкриває школу модерн-технологій управління з різних ракурсів. Так у науково-методичному посібнику «Управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології» розкрито концептуальні, соціокультурні основи управління інноваційним розвитком закладу та подано мету його функціонування, що полягає в плеканні здорової, компетентної, освіченої, творчої особистості – громадянина України, носія національних і європейських демократичних цінностей, загальнолюдських надбань; соціально зрілого, культурного, конкурентоспроможного, здатного до власної творчості випускника колегіуму (Калініна та ін., 2011, с. 128). У статті «Профільне навчання як можливість одержання якісної освіти» її автор розтлумачує створену систему профільного навчання, яка з 1999 року поділяється на фізико-математичний, хіміко-біологічний, історичний, філологічний (англійська та українська) і, з 2013 року, військово-спортивний профілі (Остапенко, 2007, с. 3).

Такою бачиться нам ситуація з альтернативними навчальними закладами України, у т. ч. Рівненщини, крізь призму поглядів передових теоретиків і практиків освітнього процесу закладу освіти.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, вивчена нами в ході дослідження джерельна база є багатокомпонентним утворенням, аналіз якого дає можливість подати проблему дослідження в її багатоаспектності та багатофункційності. Розглянувши сутність педагогічних технологій інноваційних (авторських) шкіл, доходимо висновку, що їх виникнення та розвиток тісно пов'язані з наявними в суспільстві гострими потребами вдосконалення освітньої практики. Авторська школа є гуманістичним закладом освіти, діяльність якого побудована на оригінальних авторських ідеях і технологіях, розроблених педагогом-практиком (творцем), що реалізується в тісній взаємодії педагогічного колективу, учнів, батьків. Створення авторських закладів освіти є реальною альтернативою розвитку традиційної освітньої системи. Перспективу дослідження може становити історіографія зарубіжного досвіду функціонування нетрадиційних закладів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Побірченко, Н. (2012). Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. *Освіта та педагогічна наука*. № 3, сс. 24–31.

<https://osvitanova.com.ua/>

Проц, М. (2015). *Теорія і практика розвитку авторської школи в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.)*. Кандидат педагогічних наук. Івано-Франківськ. 362 с.

Авторська школа в Україні (науково-методичний посібник) (2017). Автори-упорядники : Євтушенко, І. та ін. Київ – Чернівці : Букрек. 416 с.

Дичківська, І. (2004). *Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник*. Київ : Академвидав. 352 с

Матіюк, І. (1999). *Інноваційні моделі навчального процесу в сучасній школі (на матеріалах різних типів навчально-освітніх закладів України)*. Кандидат педагогічних наук. Київ. 22 с.

Кремень, В. (2014). Консолідаційна парадигма модернізації України. *Освіта*. с. 7.

Кремень, В. (2014). Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Освіта*, сс. 4–5.

Гончарук, О. (2015). Авторські школи України як феномен інноваційної освітньої практики. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. № 1, сс. 21–26.

Побірченко, Н. (2007). Змістовий аспект поняття «авторська школа». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка* (36), сс. 33–37.

Новак, О. (2012). Особливості використання педагогічних технологій у навчально-виховному процесі сучасних інноваційних шкіл. *Теорія та практика управління освітою*. № 9, сс. 15–28.

Попова, О. (2001). *Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті*. Кандидат педагогічних наук. Харків. 362 с.

Юрчонок, Ю. (2011). *Генеza авторських шкіл в Україні (80-ті рр. ХХ – початок ХХІ століття)*. Кандидат педагогічних наук. 16 с.

Білавич, Г. (2021). Розвиток дослідницьких умінь школярів у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу в авторських школах України (70–80-ті рр. ХХ ст.). *Молодь і ринок*. № 1 (187), сс. 13–17.

Хайруліна, В. (1995). *Організаційно-педагогічні основи функціонування Українського коледжу*. Кандидат педагогічних наук. Київ. 172 с.

Авторська школа в Україні: третя хвиля відродження. (2021). За заг. ред. Кириленко, С. та ін. Київ: видавництво «Альфа-Віта Груп». 196 с.

Гузик, М. (2004). *Комбінована система організації навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі*. Кандидат педагогічних наук. 230 с.

Логачевська, С. (1998). *Дидактичні основи організації диференційованого навчання молодших школярів*. Кандидат педагогічних наук. Кіровоград. 17 с.

Експериментальні навчальні заклади Рівненщини (2003). Інформаційний бюлетень. Вип. 1. Петренко, О. та ін. Рівне. 42 с.

Управління інноваційним розвитком загальноосвітнього навчального закладу: моделі, соціокультурні процеси, технології. (2011). Науково-методичний посібник. Калініна, Л. та ін. Київ – Володимирець. 560 с.

Остапенко, А. (2007). Профільне навчання як можливість одержання якісної освіти. *Директор школи*. № 31–32, с. 3.

REFERENCES

Pobirchenko, N. (2012). *Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii shkoli: teoretychnyi aspekt* [The competency approach in high school: theoretical aspect. The competency approach in high school: theoretical aspect]. *Osvita ta pedahohichna nauka*. No 3, ss. 24-31.

<https://osvitanova.com.ua/>

Prots, M. (2015). *Teoriia i praktyka rozvytku avtorskoi shkoly v Ukraini (druha polovyna XX – pochatok XXI st.)* [Theory and practice of development of author's

school in Ukraine (second part of the 20th – beginning of the 21st century]. *Kandydat pedahohichnykh nauk*. Ivano-Frankivsk. 362 s.

Avtorska shkola v Ukraini (naukovo-metodychnyi posibnyk) (2017). [Author's School in Ukraine]. Avtory-uporiadnyky : Yevtushenko, I. ta in. Kyiv – Chernivtsi: Bukrek. 416 s.

Dychkivska, I. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii* [Innovative pedagogical technologies] : Navch. posib. Kyiv : Akademvydav. 352 c.

Matiiuk, I. (1999). *Innovatsiini modeli navchalnoho protsesu v suchasni shkoli (na materialakh riznykh typiv navchalno-osvitnikh zakladiv Ukrainy)* [Innovation models of teaching process in modern school (based on materials of different types of educational establishments of Ukraine)]. *Kandydat pedahohichnykh nauk*. Kyiv. 22 s.

Kremen, V. (2014). *Konsolidatsiina paradyhma modernizatsii Ukrainy* [Consolidation paradigm of modernization of Ukraine]. *Osvita*, s. 7.

Kremen, V. (2014). *Problemy yakosti ukrainskoi osvity v konteksti suchasnykh tsyvilizatsiinykh zmin* [The problem of quality of Ukrainian education in context of modern civilization changes]. *Osvita.*, ss. 4–5.

Honcharuk, O. (2015). *Avtorski shkoly Ukrainy yak fenomen innovatsiinoi osvitnoi praktyky* [Author's schools of Ukraine as phenomenon of innovative educational practice]. *Naukovyi visnyk Shkidoieuropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedahohichni nauky*. № 1, ss. 21–26.

Pobirchenko, N. (2007). *Zmistovyi aspekt poniattia «avtorska shkola»* [The meaningful aspect of the concept “author's school”]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*(36), ss. 33–37.

Novak, O. (2012). *Osoblyvosti vykorystannia pedahohichnykh tekhnologii u navchalno-vykhovnomu protsesi suchasnykh innovatsiinykh shkil* [Features of the use of pedagogical technologies in the educational process of modern innovative schools]. *Teorii ta praktyka upravlinnia osvitoiu*. No 9, ss. 15–28.

Popova, O. (2001). *Rozvytok innovatsiinykh protsesiv u serednikh zahalnoosvitnikh navchalno-vykhovnykh zakladakh Ukrainy v XX stolitti* [Development of innovative processes in secondary educational establishments of Ukraine in 20th century]. *Kandydat pedahohichnykh nauk*. Kharkiv. 362 s.

Iurchonok, Yu. (2011). *Heneza avtorskykh shkil v Ukraini (80-ti rr. XX – pochatok XXI stolittia)*[Genesis of author's schools in Ukraine (80-s of the 20th – beginning of the 21st century)]. *Kandydat pedahohichnykh nauk*. 16 s.

Bilavych, H. (2021). *Rozvytok doslidnytskykh umin shkoliariv u protsesi vyvchennia predmetiv pryrodnycho-matematichnoho tsykladu v avtorskykh shkolakh Ukrainy (70–80-ti rr. XX st.)* [Development of research skills of schoolchildren in the process of studying subjects of natural and mathematical cycle in author's schools of Ukraine (70-80s of the 20th century)]. *Molod i rynek*. No 1 (187), ss. 13–17.

Khairulina, V. (1995). *Orhanizatsiino-pedahohichni osnovy funktsionuvannia Ukrainskoho koledzhu* [Organizational and pedagogical bases of functioning of the Ukrainian college.]. *Kandydat pedahohichnykh nauk*. Kyiv. 172 s.

Avtorska shkola v Ukraini: tretia khvylya vidrozhennia. (2021) [Author's school in Ukraine: the third wave of renaissance]. *Za zah. red. Kyrylenko, S. ta in.* Kyiv: vydavnytstvo “Alfa-Vita Hrup”. 196 s.

Huzyk, M. (2004). *Kombinovana systema orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v zahalnoosvitnii shkoli* [Combined system of organization of educational process in secondary school]. Kandydat pedahohichnykh nauk. 230 s.

Lohachevska, S. (1998). *Dydaktychni osnovy orhanizatsii dyferentsiiovanoho navchannia molodshykh shkoliariv* [The didactic bases of organization of differentiated education of primary school children]. Kandydat pedahohichnykh nauk. Kirovohrad. 17 s.

Eksperymentalni navchalni zaklady Rivnenshchyny (2003) [Experimental educational institutions of Rivne region]. *Informatsiyni biuleten*. Vyp. 1. Petrenko, O. ta in. Rivne. 42 s.

Upravlinnia innovatsiynym rozvytkom zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: modeli, sotsiokulturni protsesy, tekhnologii. (2011) [Management of innovative development of a secondary school: models, socio-cultural processes, technologies]. Naukovo-metodychnyi posibnyk. Kalinina, L. ta in. Kyiv – Volodymyrets. 560 s.

Ostapenko, A. (2007). *Profilne navchannia yak mozhlyvist oderzhannia yakisnoi osvity* [Profile training as an opportunity to receive quality education]. *Dyrektor shkoly*. № 31-32, s. 3.

AUTHOR'S SCHOOLS IN THE EDUCATION SYSTEM OF RIVNE REGION: HISTORIOGRAPHY OF THE ISSUE

Kuzmych Antonina

PhD candidate

Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-8793-9875

e-mail: a.kuzmych1408@gmail.com

Abstract. The article deals with the historiographical analysis of a study of a new type of educational institutions, in particular author's schools in Ukraine and Rivne Region. The time limits of the research have been substantiated. Active participation of scientists-teachers in the process of studying modernization and transformation of educational field in Ukraine has been actualized. The informational potential of the researches has been revealed. The contribution of modern native authors to the study of the outlined problems was estimated. Processed scientific and pedagogical sources were grouped into directions and sphere of research, which describe pedagogical innovation; present the whole concept of research of author's schools, including dissertation papers; the works of innovate teachers, the headmasters of innovative educational institutions of Ukraine. A lot of works which are important for studying the subject on investigation were analysed. It was analysed in detail the source base about Rivne educational innovative institutions, in particular on the issues of Ukrainian theory and methodology of pedagogical innovation; delimitation of the concepts "innovative school", "experimental school", "author's school"; specific features of the author's educational institution; genesis of innovative authorial processes in Ukraine. Among them there are 6 author's schools of Rivne and Rivne region which were founded at the end of the 20th at the beginning of the 21st century,

contribution of Rivne scientists-teachers which was generalized in scientific papers and covered in local scientific periodicals. It is concluded, that the creation of author's educational institutions is a real alternative and promising direction of development of the traditional educational system. The prospects of the research have been outlined.

Keywords: historiography, innovations, author's school, teacher-innovator.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2022 р.